CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
юридичний факультет
Кафедра теорії права та прав людини

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан юридичного факультету
проф. Віталій ГОРДЄЄВ
“ 28 ” серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ЗАХИСТ ПРАВА НА СВОБОДУ ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ

вибіркова

Освітньо-професійна програма Право
Спеціальність D 8 Право
Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
юридичний факультет
Мова навчання українська

Чернівці 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Захист права на свободу вираження поглядів», складена відповідно до вимог Освітньо-професійної програми «Право» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю D 8 Право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право.

Розробник:
Донченко Ольга Павлівна, асистент кафедри теорії права та прав людини, кандидат юридичних наук.

Викладач, що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:
Донченко Ольга Павлівна, асистент кафедри теорії права та прав людини, кандидат юридичних наук.

Затверджено на засіданні кафедри теорії права та прав людини

Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Завідувач кафедри теорії права та прав людини _____ **д.ю.н., проф. Наталія ГУРАЛЕНКО**

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії _____ **PhD, ас. Лаура БЗОВА**

Метою викладання навчальної дисципліни «Захист права на свободу вираження поглядів» є ознайомлення студентів: 1) зі змістом та обсягом права на свободу вираження поглядів, яке є одним з основних прав людини і дає можливість бути почутим, відстоюючи свої особисті переконання; 2) з концепцією свободи, зокрема свободи вираження поглядів, яка не є абсолютною, адже жоден міжнародно-правовий чи національно-правовий акт не встановив і не закріпив абсолютної свободи вираження поглядів; 3) з основами захисту права на свободу вираження поглядів, передусім сформованими прецедентною практикою Європейського суду з прав людини.

Вивчення вибіркової дисципліни «Захист права на свободу вираження поглядів» передбачає використання теоретичних знань на практиці з метою отримання необхідних у подальшій професійній діяльності навичок, спрямованих на підвищення рівня реалізації та захисту права на свободу вираження поглядів.

Пререквізити. Для підвищення ефективності засвоєння вибіркової навчальної дисципліни «Захист права на свободу вираження» здобувач вищої освіти повинен мати знання з таких дисциплін першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, як «Права людини», «Конституційне право», «Міжнародний захист прав людини».

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення вибіркової навчальної дисципліни студенти будуть **знати:**

- особливості тлумачення поняття «свобода вираження поглядів;
- основні положення міжнародно-правових актів у предметній сфері свободи вираження поглядів;
- особливості дії ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;
- зміст понять «втручання «згідно з законом», «законна (легітимна) мета», «необхідне в демократичному суспільстві» в їх інтерпретації Європейським судом з прав людини у конкретних справах;
- основні положення Закону України «Про інформацію» із змінами та доповненнями від 02.10.1992 р.;
- основні положення Закону України «Про медіа» від 13.12.2022;
- специфіку прецедентної практики ЄСПЛ у предметній сфері свободи вираження поглядів.

У результаті вивчення вибіркової навчальної дисципліни студенти будуть **вміти:**

- порівнювати концепції у предметній сфері свободи вираження поглядів, вироблені ЄСПЛ, з тими, які ґрунтуються на законодавстві України;
- застосовувати набуті знання щодо захисту права на свободу вираження поглядів у подальшій практичній професійній діяльності;

- реалізовувати власне право на свободу вираження поглядів;
- знаходити і вирішувати колізії між положеннями національного закону щодо гарантій права на свободу вираження поглядів і Конвенцією в її інтерпретації ЄСПЛ;
- комунікувати зі ЗМІ крізь призму розуміння понять «свобода вираження поглядів», «державна таємниця», «суспільний інтерес» тощо.

Після вивчення навчальної дисципліни «Захист права на свободу вираження поглядів» студент володітиме сукупністю загальних і фахових компетентностей, що закріплені в Освітній програмі підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю D8 Право:

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення;
- ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті;
- ЗК 11. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), соціально відповідально та свідомо;
- ЗК 12. Здатність цінувати та поважати різноманіття та полікультурності;
- ЗК 13. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології;
- ЗК 14. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетентності спеціальності (СК):

- СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв’язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.
- СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.
- СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.
- СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.
- СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію;

- СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні;
- СК8. Здатність застосовувати інструменти позасудового розгляду та вирішення правових спорів
- СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також знання практики їх застосування;
- СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

Програмні результати навчання (РН):

- РН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання;
- РН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати та наводити переконливі аргументи;
- РН 7. Дискутувати зі складних правових проблем і робити власний внесок у кінцеві висновки такого обговорення;
- РН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності;
- РН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг;
- РН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв’язок правової системи України з правовою системою Європейського Союзу;
- РН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів;
- РН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях право-застосування;
- РН 15. Мати практичні навички розв’язання проблем, пов’язаних з реалізацією процесуальних функцій суб’єктів правозастосування.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	2	3,0	90	14	14	-		62	-	залік
Заочна	1	2	3,0	90	4	4	-		82	-	залік

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем з навчальних занять	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми занять	**Змістовий модуль 1. Загальна характеристика права на свободу вираження поглядів**											
Тема 1. Поняття та структура права на свободу вираження поглядів	12	2	2			8		1				12
Тема 2. Свобода вираження поглядів та Інтернет	12	2	2			8		1				12
Тема 3. Свобода преси. Журналістські розслідування	12	2	2			8			1			12
Тема 4. Обмеження права на сво-	12	2	2			8			1			10

боду вираження поглядів												
Разом за ЗМ1	48	8	8			32		2	2			42
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 2. Захист права на свободу вираження поглядів**											
Тема 5. Особливості національного захисту права на свободу вираження поглядів	14	2	2			10		1				12
Тема 6. Європейські стандарти захисту права на свободу вираження поглядів	14	2	2			10		1				16
Тема 7. Міжнародний механізм захисту права на свободу вираження поглядів	14	2	2			10			2			12
Разом за ЗМ 2	42	6	6			30		2	2			40
Усього годин	90	12	12			62	90	4	4			82

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	**Поняття та структура права на свободу вираження поглядів** 1. Поняття «свобода вираження поглядів» та нормативне закріплення. 2. Складники права на свободу вираження поглядів відповідно до ст.10 ЄКПЛ. 3. Співвідношення права на свободу вираження поглядів та права на приватність. 4. Суміжні права: свобода зібрань та об'єднань.
2	**Свобода вираження поглядів та Інтернет** 1. Загальна характеристика забезпечення свободи вираження поглядів у Інтернеті. 2. Структура свободи вираження поглядів у Інтернеті. 3. Обмеження свободи вираження поглядів у Інтернеті. 4. Свобода вираження поглядів у соціальних мережах.
3	**Свобода преси. Журналістські розслідування** 1. Свобода преси та інших медіа. 2. Нормативне закріплення понять «інформація», «медіа». 3. Білі медіа. 4. (Само)цензура у сфері медіа. 5. Свобода вираження поглядів та боротьба з дезінформацією. 6. Журналістські розслідування.

4	**Обмеження права на свободу вираження поглядів** 1. Правові підстави обмеження права на свободу вираження поглядів. 2. Ліцензування медіа. 3. Свобода вираження поглядів та державна таємниця. 4. Зміст понять «втручання «згідно з законом», «законна (легітимна) мета», «необхідне в демократичному суспільстві» в їх інтерпретації ЄСПЛ. 5. Свобода слова у часи війни: міжнародні стандарти й українська практика.
5	**Особливості національного захисту права на свободу вираження поглядів** 1. Законодавчі гарантії права на свободу вираження поглядів в Україні. 2. Розслідування порушень прав журналістів. 3. Судовий захист права на свободу вираження поглядів. 4. Позасудовий захист права на свободу вираження поглядів. Діяльність правозахисних організацій.
6	**Європейські стандарти захисту права на свободу вираження поглядів** 1. Європейські моніторингові механізми щодо забезпечення права на свободу вираження поглядів: Комітет міністрів Ради Європи; Парламентська асамблея Ради Європи. 2. Моніторинг в рамках ОБСЄ. 3. Європейський суд з прав людини як дієвий механізм захисту прав людини на свободу вираження поглядів.
7	**Міжнародний механізм захисту права на свободу вираження поглядів** 1. Міжнародні моніторингові механізми щодо забезпечення права на свободу вираження поглядів. 2. Діяльність ЮНЕСКО як елемент міжнародного механізму захисту права на свободу вираження поглядів. 3. Спеціальний доповідач ООН з питань свободи переконань і вираження поглядів.

Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми (питання/завдання)
1	**Поняття та структура права на свободу вираження поглядів** **Питання:** 1. Теоретико-правовий зміст «свободи вираження поглядів» та його еволюція в доктрині прав людини. 2. Аналіз національного законодавства України та міжнародно-правових актів (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт о про громадянські і політичні права), що закріплюють свободу вираження поглядів. 3. Трискладова структура права за статтею 10 ЄКПЛ: право дотримуватися своїх поглядів, право одержувати інформацію та право передавати інформацію без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. 4. Конфлікт прав: баланс між свободою вираження поглядів (ст. 10 ЄКПЛ) та правом на повагу до приватного і сімейного життя (ст. 8 ЄКПЛ) у практиці ЄСПЛ. 5. Свобода вираження поглядів у контексті проведення мирних зібрань та діяльності об'єднань громадян (взаємозв'язок статей 10 та 11 ЄКПЛ). **Завдання:** 1. Опрацюйте та підготуйте стислий юридичний аналіз (case-study) одного з рішень ЄСПЛ на вибір (наприклад, *«Лінгенс проти Австрії»*, *«Фон Ганновер проти Німеччини»* або *«Українська Прес-Група проти України»*). 2. Застосуйте «трискладовий тест» до гіпотетичної ситуації звільнення державного службовця за критичний пост у соціальних мережах щодо керівництва. 3. Заповніть порівняльну таблицю критеріїв розмежування «фактичних тверджень» та «оціночних суджень» у справах про захист честі та гідності.
2	**Свобода вираження поглядів та Інтернет** **Питання:** 1. Міжнародні стандарти та специфіка забезпечення свободи вираження поглядів у цифровому середовищі (Інтернеті). 2. Зміст та структура права на свободу виражен-

	ня поглядів в Інтернеті: особливості реалізації права шукати, одержувати і поширювати інформацію онлайн. 3. Підстави та критерії правомірного обмеження свободи онлайн-вираження: застосування «трискладового тесту» до блокування вебсайтів, видалення контенту та інтернет-цензури. 4. Правовий статус та особливості реалізації свободи вираження поглядів у соціальних мережах (права користувачів vs правила модерації платформ). **Завдання:** 1. Опрацюйте та підготуйте стислий юридичний аналіз (case-study) одного з ключових рішень ЄСПЛ щодо свободи в Інтернеті на вибір (наприклад, *«Дельфі АС проти Естонії»*, *«Мадьяр Кетфарку Кутя Парт проти Угорщини*). 2. Складіть порівняльну таблицю щодо меж відповідальності за дифамацію (наклеп) автора публікації в соцмережі та адміністратора тематичної інтернет-групи/спільноти.
3	**Свобода преси. Журналістські розслідування** **Питання:** 1. Роль медіа як «суспільного вартового» (public watchdog) та загальні засади захисту свободи преси у демократичному суспільстві. 2. Гарантії професійної діяльності журналістів та правовий статус редакцій відповідно до національного законодавства та ст. 10 ЄКПЛ. 3. Захист журналістських джерел та конфіденційної інформації як фундаментальна передумова свободи преси: межі втручання держави. 4. Свобода проведення журналістських розслідувань: доступ до публічної інформації, використання прихованої зйомки та робота в умовах суспільного інтересу. **Завдання:** 1. Опрацюйте та підготуйте стислий юридичний аналіз (case-study) одного з рішень ЄСПЛ щодо свободи преси на вибір (наприклад, *«Гудвін проти Сполученого Королівства»*, *«Бладет Тромсьо і Стенсаас проти Норвегії»* або *«Газета «Україна-Центр» проти України»*). 2. Складіть перелік правових підстав, за яких журналіст має право оприлюднити інформацію з обмеженим доступом (персональні дані, комерційну чи державну таємницю) без згоди володільця, керуючись пріоритетом суспільного інтересу.
4	**Обмеження права на свободу вираження поглядів** **Питання:** 1. Трискладовий тест (Three-part test) як універсальний алгоритм оцінки правомірності обмеження свободи вираження поглядів. 2. Вимога законності (prescribed by law): якість закону, передбачуваність та доступність норм, що обмежують свободу слова. 3. Легітимна мета обмежень: захист інтересів національної безпеки, територіальної цілісності, громадського порядку, репутації та прав інших осіб. 4. Критерій «необхідності в демократичному суспільстві»: нагальна суспільна потреба, пропорційність обмеження та межі розсуду держави. **Завдання:** 1. Опрацюйте та підготуйте стислий юридичний аналіз (case-study) одного з рішень ЄСПЛ щодо меж обмежень на вибір (наприклад, *«Санді Таймс проти Сполученого Королівства»* або *«Перинчек проти Швейцарії»*). 2. Застосуйте покроково «трискладовий тест» до ситуації накладення штрафу на телерадіокомпанію за трансляцію контенту, що містить ознаки мови ворожнечі.
5	**Особливості національного захисту права на свободу вираження поглядів** **Питання:** 1. Конституційно-правові гарантії права на свободу думки і слова, вільне вираження своїх поглядів і переконань в Україні (ст. 34 Конституції України). 2. Система національних судових засобів захисту: цивільно-правовий захист (справи про захист честі, гідності та ділової репутації) та адміністративне судочинство (оскарження рішень суб'єктів владних повноважень). 3. Позасудові механізми захисту та контролю: повноваження Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та роль Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення. 4. Захист права на свободу вираження поглядів в умовах воєнного стану: межі та специфіка законних обмежень (воєнна цензура, акредитація журналістів, інформаційна безпека). **Завдання:** 1. Здійсніть юридичний аналіз положень чинного Постанови Пленуму Верховного Суду України щодо судової практики у справах про захист честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації. 2. Розв’яжіть практичний казус щодо відмови розпорядника інформації надати журналісту відомості про використання бюджетних коштів, об-

	ґрунтувавши позовну заяву до адміністративного суду.
6	**Європейські стандарти захисту права на свободу вираження поглядів** **Питання:** 1. Міжнародно-правова система захисту: роль Ради Європи та Європейського Союзу у забезпеченні свободи вираження поглядів. 2. Стаття 10 ЄКПЛ як основа європейських стандартів: сфера дії, автономні поняття та позитивні зобов'язання держав. 3. Роль Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ): принципи тлумачення конвенційних гарантій та значення прецедентного права для України. 4. Європейські стандарти свободи медіа та безпеки журналістів: ключові рекомендації Комітету міністрів Ради Європи. **Завдання:** 1. Підготуйте аналіз рішення ЄСПЛ у справі *«Handyside проти Сполученого Королівства»* в частині визначення ідеї «демократичного суспільства». 2. Складіть схему взаємодії національних судів та ЄСПЛ при розгляді скарг на порушення свободи слова (шлях заяви до Страсбурга).
7	**Міжнародний механізм захисту права на свободу вираження поглядів** **Питання:** 1. Система ООН: роль Ради з прав людини та Універсального періодичного огляду (УПО) у захисті свободи слова. 2. Діяльність Спеціального доповідача ООН з питань свободи переконань та їх вираження: функції, мандат та процедура розгляду скарг. 3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: аналіз статті 19 та роль Комітету з прав людини ООН. 4. Регіональні міжнародні інституції: стандарти ОБСЄ (Представник зі свободи ЗМІ) та Організації американських держав (ОАД). **Завдання:** 1. Підготуйте проєкт повідомлення (скарги) до Комітету з прав людини ООН про порушення статті 19 МПГПП за типовою формою. 2. Ознайомтеся з останньою доповіддю Спеціального доповідача ООН з питань свободи вираження поглядів та випишіть 3 ключові глобальні виклики.

Самостійна робота студента

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин д.ф.н.	Кількість годин з.ф.н.
1	**Поняття та структура права на свободу вираження поглядів**	1. **Опрацювати та підготувати** стислий юридичний аналіз (case-study) одного з рішень ЄСПЛ на вибір (наприклад, *«Лінгенс проти Австрії»* або *«Українська Прес-Група проти України»*). **2. Застосувати «трискладовий тест»** до гіпотетичної ситуації звільнення державного службовця за критичний пост у соціальних мережах щодо керівництва. **3. Заповнити порівняльну таблицю** критеріїв розмежування «фактичних тверджень» та «оціночних суджень» у справах про захист честі та гідності.	8	12
2	**Свобода вираження поглядів та Інтернет**	**1.Опрацювати та підготувати** стислий юридичний аналіз (case-study) одного з ключових рішень ЄСПЛ щодо свободи в Інтернеті на вибір (наприклад, *«Дельфі АС проти Естонії»* або	8	12

		«Мадьяр Кетфарку Кутя Парт проти Угорщини»). **2. Проаналізувати кейс** щодо блокування вебсайту або видалення публікації в мережі на відповідність критеріям законності, легітимної мети та необхідності в демократичному суспільстві. **3. Скласти порівняльну таблицю** щодо меж відповідальності за дифамацію (наклеп) автора публікації в соцмережі та адміністратора тематичної інтернет-групи/спільноти.		
3	**Свобода преси. Журналістські розслідування**	**1. Опрацювати та підготувати** стислий юридичний аналіз (case-study) одного з рішень ЄСПЛ щодо свободи преси на вибір (наприклад, *«Гудвін проти Сполученого Королівства»* або *«Газета «Україна-Центр» проти України»*). **2. Проаналізувати казус** щодо вимоги правоохоронних органів розкрити конфіденційне джерело інформації автора антикорупційного розслідування та оцініть правомірність такої вимоги за допомогою «трискладового тесту». **3. Скласти перелік правових підстав**, за яких журналіст має право оприлюднити інформацію з обмеженим доступом без згоди володільця, керуючись пріоритетом суспільного інтересу.	8	12
4	**Обмеження права на свободу вираження поглядів**	**1.Опрацювати та підготувати** стислий юридичний аналіз (case-study) одного з рішень ЄСПЛ щодо меж обмежень на вибір (наприклад, *«Санді Таймс проти Сполученого Королівства»* або *«Перинчек проти Швейцарії»*). **2. Застосувати покроково «трискладовий тест»** до ситуації накладення штрафу на телерадіокомпанію за трансляцію контенту, що містить ознаки мови ворожнечі (hate speech).	8	10
5	**Особливості національного захисту права на свободу вираження поглядів**	**1.Здійснити юридичний аналіз** положень чинної Постанови Пленуму Верховного Суду України щодо судової практики у справах про захист честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації. **2. Розв'язати практичний казус** щодо відмови розпорядника інформації надати журналісту відомості про використання бюджетних коштів, обґрунтувавши позовну заяву до адміністративного суду.	10	12
6	**Європейські стандарти за-**	**1.Підготувати аналіз** рішення ЄСПЛ у справі *«Handyside проти Сполученого Ко-*	10	16

	хисту права на свободу вираження поглядів	*ролівства»* в частині визначення ідеї «демократичного суспільства». **2. Скласти схему** взаємодії національних судів та ЄСПЛ при розгляді скарг на порушення свободи слова (шлях заяви до Страсбурга).		
7	**Міжнародний механізм захисту права на свободу вираження поглядів**	**1.Підготувати проєкт повідомлення (скарги)** до Комітету з прав людини ООН про порушення статті 19 МПГПП за типовою формою. **2. Ознайомитися з останньою доповіддю** Спеціального доповідача ООН з питань свободи вираження поглядів та випишіть 3 ключові глобальні виклики.	10	12

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Критерії оцінювання самостійної роботи передбачають перевірку повноти, самостійності та якості опрацювання матеріалу (підготовка презентацій і доповідей, вирішення казусів і кейсів, ведення опорних конспектів лекцій, складання словників термінів, есе, дайджестів, конспектів першоджерел тощо): 2 бали отримують студенти, які в повному обсязі творчо опрацювали всі питання теми, вільно володіють матеріалом, вміють виокремлювати основні положення з різних джерел, структурно їх об'єднувати, аналізувати та формулювати обґрунтовані узагальнюючі висновки; 1 бал нараховується за часткове опрацювання, відсутність глибокого аналізу чи узагальнень, а також за неповне або поверхневе виконання завдань.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Навчання та викладання побудоване на комплексному і студентоцентричному підходах, принципах академічної свободи і академічної доброчесності, базується на інтерактивному навчанні практичного спрямування, поєднанні самостійної та індивідуальної роботи студентів.

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Засобами оцінювання є: усне опитування (індивідуальне та бліц-опитування); тестування на платформі Moodle; практичні завдання на платформі Moodle; розв'язання юридичних завдань-казусів; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; письмові самостійні та контрольні роботи.

Кумулятивний метод: 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає методом додавання балів, одержаних ним на кожному практичному занятті. Ще 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає під час заліку.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях.

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Максимальний бал за конкретну тему визначається робочою програмою навчальної дисципліни. Оцінювання здійснюється за наведеними нижче універсальними критеріями.

Кількість балів	Критерії оцінювання
Максимальний бал, передбачений за відповідну тему	У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, повністю розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, використовує обов'язкову та додаткову літературу. Правильно та в повному обсязі виконує поставлені завдання, демонструє самостійність, послідовність і обґрунтованість висновків.
На 1 бал менше від максимального	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, у цілому розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, використовує обов'язкову літературу. Допускає окремі несуттєві неточності або незначні помилки, які не впливають на загальну правильність відповіді. Правильно виконує переважну більшість поставлених завдань.
На 2 бали менше від максимального	У цілому володіє навчальним матеріалом та викладає його основний зміст під час усних виступів і письмових відповідей, однак відповідь не завжди є достатньо глибокою, аргументованою та послідовною. Допускає окремі суттєві неточності й помилки. Практичні та тестові завдання виконує переважно правильно, але не в повному обсязі.

Середній рівень у межах установленого максимального бала	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Викладає його фрагментарно та поверхово, без достатньої аргументації й обґрунтування, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, допускає суттєві неточності та помилки. Правильно виконує лише частину поставлених завдань.
1–2 бали	Частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі повно та послідовно викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускає суттєві помилки. Виконує лише окремі елементи практичних або тестових завдань.
0 балів	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань і практичних завдань. Не виконав поставленого завдання або виконав його неправильно.

Підсумковий контроль: залік.

Критерії оцінювання знань студентів на заліку

45-50 балів отримують студенти, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу, вирішили практичне завдання.

41-44 отримують студенти, які в цілому розкрили теоретичне питання, однак не повно і допустили деякі неточності, вирішили практичне завдання При цьому не використали на достатньому рівні обов'язкову літературу.

37-40 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки. Частково вирішили практичне завдання.

34-36 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання. Частково вирішили практичне завдання.

30-33 бали отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкрили більшість його окремих положень і допустили при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми. Частково вирішили практичне завдання.

0-29 балів отримують студенти, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому суттєві помилки, ко-

трі значно вплинули на загальне розуміння питання. Частково вирішили практичне завдання або не вирішили повністю.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

(для 1-6 курсів)

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Зараховано	A (90-100)	зараховано
Зараховано	B (80-89)	зараховано
	C (70-79)	зараховано
Зараховано	D (60-69)	зараховано
	E (50-59)	зараховано
Незараховано	FX (35-49)	(незараховано) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Підсумковий контроль: залік.

Додатково

(для контролю та самоконтролю роботи студента)

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)							Кількість балів (залікова робота)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2				
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	50	100
7	6	6	6	8	9	8		

Т1, Т2 ... – теми змістових модулів.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Поняття «свобода вираження поглядів».
2. Нормативне закріплення права на свободу вираження поглядів у національному законодавстві.
3. Регламентація права на свободу вираження поглядів у міжнародно-правових актах.

4. Складники права на свободу вираження поглядів відповідно до ст.10 Конвенції:
- свобода дотримуватися своїх поглядів;
- свобода одержувати інформацію та ідеї;
- свобода передавати інформацію та ідеї.

5. Співвідношення права на свободу вираження поглядів та права на приватність.
6. Суміжні права: свобода зібрань та об'єднань.
7. Загальна характеристика забезпечення свободи вираження поглядів у Інтернеті.
8. Структура свободи вираження поглядів у Інтернеті.
9. Обмеження свободи вираження поглядів у Інтернеті.
10. Свобода вираження поглядів у соціальних мережах.
11. Свобода преси та інших медіа.
12. Нормативне закріплення понять «інформація», «медіа».
13. Білі медіа. (Само)цензура у сфері медіа.
14. Свобода вираження поглядів та боротьба з дезінформацією.
15. Журналістські розслідування.
16. Правові підстави обмеження права на свободу вираження поглядів.
17. Ліцензування радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств.
18. Свобода вираження поглядів та державна таємниця.
19. Зміст понять «втручання «згідно з законом», «законна (легітимна) мета», «необхідне в демократичному суспільстві» в їх інтерпретації Європейським судом з прав людини.
20. Законодавчі гарантії права на свободу вираження поглядів в Україні.
21. Розслідування порушень прав журналістів.
22. Судовий захист права на свободу вираження поглядів.
23. Позасудовий захист права на свободу вираження поглядів. Діяльність правозахисних організацій.
24. Європейські моніторингові механізми щодо забезпечення права на свободу вираження поглядів.
25. Моніторинг захисту права на свободу вираження поглядів в рамках ОБСЄ.
26. Європейський суд з прав людини як дієвий механізм захисту прав людини на свободу вираження поглядів.
27. Міжнародні моніторингові механізми щодо забезпечення права на свободу вираження поглядів.

28. Діяльність ЮНЕСКО як елемент міжнародного механізму захисту права на свободу вираження поглядів.

29. Спеціальний доповідач ООН з питань свободи переконань і вираження поглядів.

30. Свобода слова у часи війни: міжнародні стандарти й українська практика

Зарахування результатів неформальної освіти

При поточному контролі враховуються результати неформального навчання, здобуті на навчальній платформі Prometheus (https://prometheus.org.ua) та інших платформах, що за змістом відповідають темі або окремим питанням теми навчальної дисципліни «Захист права на свободу вираження поглядів».

Зарахування результатів неформальної освіти здійснюється на основі Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти - https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity

Під час зарахування результатів неформального навчання застосовується шкала оцінювання відповідно до розподілу балів за темою навчальної дисципліни

Оцінка виставляється за умови наявності документа здобувача, що підтверджує участь у заході неформального навчання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Свобода вираження поглядів. Міжнародні стандарти, практика Європейського суду з прав людини і національне законодавство України в умовах воєнного стану : огляд правових підходів. Серія «Свобода слова і національна безпека». Київ : УНЦПД, 2022. 25 с. URL: https://ucipr.org.ua/images/files/1750/1750_file.pdf (дата звернення: 28.08.2026).

2. Волощук О. Т. Право на свободу вираження політичних поглядів в умовах сучасних збройних агресій: проблемні аспекти в контексті обмежень прав людини та практики ЄСПЛ. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Т. 4, № 87. С. 200–205. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.4.31.

3. Донченко О. П. Право на свободу вираження поглядів: особливості реалізації під час дії правового режиму воєнного стану в Україні. Права людини та публічне врядування : матеріали VIII Міжнародного правничого форуму, м. Чернівці, 30 травня 2025 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С. 50–53.

4. Свобода вираження поглядів: проблеми імплементації європейських стандартів в Україні : матеріали науково-практичного круглого столу (м. Суми, 24 травня 2024 р.). Суми : Сумський державний університет, 2024. 189 с. URL: https://kmeep.law.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/06/kruglyi_stil_mediachair_2024.pdf (дата звернення: 28.08.2026).

5. Тугарова О. К. Воєнний стан vs свобода слова: окремі питання правового регулювання. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 10. С. 446–450. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-10/107. URL: http://lsej.org.ua/10_2023/107.pdf (дата звернення: 28.08.2026).

6. Панкратова В. О. Принцип свободи слова під час дії воєнного стану в Україні: окремі правові аспекти. Економіка. Фінанси. Право. 2024. № 3. С. 115–117. DOI: https://doi.org/10.37634/efp.2024.3.24.

7. Тімофєєва Л. Ю. Пропорційність обмежень поширення інформації в умовах воєнного режиму. Вісник Асоціації кримінального права України. 2023. Т. 1, № 19. DOI: https://doi.org/10.21564/2311-9640.2023.19.281122.

8. Ярмол Л. В. Юридичне забезпечення свободи вираження поглядів в Україні. Конституційно-правові академічні студії. 2025. № 1. DOI: https://doi.org/10.24144/2663-5399.2025.1.05.

9. Підгородецька О. В., Ярмол Л. В. Юридичне забезпечення інформаційних прав людини в умовах війни в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Т. 1, № 87. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.1.18.

10. Коваль Т. В. Свобода вираження поглядів та стандарти діяльності прокурора: практика Європейського суду з прав людини. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Т. 4, № 89. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.4.22.

11. Бліхар М. Свобода вираження політичних поглядів: суспільно-політичний та адміністративно-правовий виміри. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. № 69. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.69.38.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Конституційного Суду України: http://www.ccu.gov.ua/
2. Сайт Верховного Суду України: https://supreme.court.gov.ua/supreme/
3. Сайт Верховної Ради України: https://rada.gov.ua/
4. Сайт Міністерства юстиції України: https://minjust.gov.ua/
5. Сайт ООН: http://www.un.org
6. Сайт міжнародних договорів: http://treaties.un.org/
7. Сайт Комісії міжнародного права: http://www.un.org/law/ilc
8. Сайт Міжнародного Суду ООН: http://www.icj-cij.org

9. Сайт Міжнародного кримінального суду: http://www.icc.org
10. Європейський Суд з прав людини: http://www.echr.coe.int
11. Представництво Ради Європи в Україні: www.coe.kiev.ua
12. Українська Гельсінська спілка з прав людини: http://helsinki.org.ua/
13. Енциклопедії і довідники: http: //vesna. sammit.kiev.ua/, http: //www. slovnyk. org/Ink/dic. html.
14. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Режим доступу: http: //www. nbuv. gov.ua/.

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/

- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

- «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);

- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;

- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.